

סג
התורה

ארמי אובד אבי // ר' מרדכי חיון

הפרשה פותחת בפרשיית הביכורים, שחלקה המרכזי הוא 'מקרא ביכורים'. מקרא הביכורים, כפי שאומרת הגמ' בפסחים (קטז ע"א), 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח'. תחילתו בתיאור שיעבוד מצרים, וסיומו בתיאור יציאת מצרים והכניסה לארץ ישראל. כל אלו, כרקע לשבחו של מקום על הנחלת ארץ חמדה טובה הנותנת את פירותיה בעין יפה - אותם פירות שאת ראשיתם מביא הבעלים אל בית הבחירה.

ברצוננו לעיין מעט בפסוק הפותח את מקרא הביכורים (דברים כו, ה), פסוק המוכר לכולנו מהגדה של פסח, ומתוכו לעמוד על משמעות העניין כולו:

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֵי אֲרָמִי אֲבִד אָבִי וַיִּרְדַּ מִצְרַיִמָּה וַיְגַדְרֵנִי שָׁם בְּמִטְיָהוּ מֶעֶט יְהוָה שָׁם לְגוֹי גָדוֹל עֲצוּם וָרֹב:

המילים 'ארמי אובד אבי' טעונות ביאור. רש"י (על פי מדרשי חז"ל) פירש, ש'ארמי' הוא לבן הארמי, 'אבי' הוא יעקב אבינו, והפסוק מתאר את העובדה שלבן רצה להרוג את יעקב. את המילים 'וירד מצרימה' מפרש רש"י, שחוץ מפרשיית לבן הארמי, היו עוד תלאות שבגללן הוצרך יעקב לרדת למצרים.

ישנם כמה קשיים בפירוש זה: א. הפס' היה צריך לומר 'מאביד', או 'מאבד', ולא 'אובד'. ב. לכאורה אין קשר סיבתי בין 'ארמי אובד אבי' ל'וירד מצרימה' (שתי קושיות אלו הקשה ראב"ע). ג. בכלל, לא מובן מה הקשר בין רצון לבן להרוג את יעקב להבאת הביכורים. שאם המטרה היא להתחיל בגנות, היה על הפסוק להתחיל באברהם אבינו, אבי האומה, הראשון אשר עבד את ה' בכל לבו על אף נסיונות וקשיים רבים.

אכן, בעקבות הקושיות הנ"ל, ביארו ראב"ע ורשב"ם באופנים אחרים את המילים 'ארמי אובד אבי'. אך עלינו לבאר כיצד רש"י יוכל ליישבן. לא נעסוק בשאלה הדקדוקית של 'אובד' או 'מאביד' (עיין גור אריה, הכתב והקבלה ועוד, שהאריכו בזה). ננסה להבין את הנקודה העקרונית - מה בין יעקב לביכורים.

בדרכו של יעקב לבית לבן, הוא נעצר לישון במקום שייקרא לאחר מכן 'בית א-ל'. כשמשכים יעקב קום אחר חלום הסולם, הוא נודר נדר (בראשית כח):

(כ) וַיִּדַר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וַנִּתֵּן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ: (כא) וְשָׁבֹתִי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וַיְהִי ה' לִי לֵאלֹהִים: (כב) וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מִצְבֵּה יְהוָה יְהִי בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֲשֹׂרְנִי לָךְ:

כאשר יעקב נודר את נדרו, הוא עומד חסר כל בפני ה'. ללא כל מומן או בנים, הולך לקראת הלא נודע בחרן, לחפש לו אישה ולברוח מעשו. יעקב נודר שאם ה' ייטיב עמו - ישמרנו ויתן לו אוכל, הוא תמיד יזכור את מצבו הנוכחי, וידע שכל הטוב בא לו מאת ה'. הצהרה זו באה לידי ביטוי במילים "והיה ה' לי לא-להים", שמשמעותם העמוקה היא ההפנמה שכל הטובה שתבוא לו - מאת ה' היא (אמנם, חלק מהמפרשים ביארו שמילים אלה הם חלק מהתנאי של יעקב ולא חלק מהבטחתו, אך גם לדבריהם ניתן לפרש באופן דומה, שהתנאי הוא שה' יסייע ליעקב במעשיו השונים, באופן שיבוא לידי ביטוי שה' יעשה עמו את כל הטובה בעתיד).

בפס' כב מבטיח יעקב שני דברים נוספים - א. בניית בית לה' במקומה של האבן. ב. הפרשת מעשרות מכל אשר לו. הבטחת דברים אלו באה להנציח באופן מעשי את ההפנמה הקודמת שהמומן שייך לה', ולכן הוא מביא למקום קדוש, להודות בפניו על הטובה ולפרסם זאת. בנוסף, הוא נותן חלק ניכר מהכסף (עשירית עד חמישית) למקומות בהם אין לו רווחים כלל, אלא רק לה', האדון האמיתי של הכסף שלו.

אם נעיין בתחילת פרשתנו, נראה ששתי הבטחותיו של יעקב באות כאן לידי ביטוי. הפרשה פותחת בפרשיית הביכורים, שבה נצטוינו (כו, ב) - "וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם", במקביל ל'בית א-להים' המוזכר בדברי יעקב. לאחר מכן, באה פרשיית וידוי מעשרות, בה מצהיר כל אדם מישראל על כך שהפריש מעשרותיו כדין - במקביל ל"עֲשֹׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ" שאמר יעקב. ההכרזה המרכזית ששתי עובדות אלו מייצגות היא שה' הוא זה שנתן לנו את כל כספנו, ואין לנו יד ורגל בלעדיו, והיה ה' לנו לאלוקים.

אם כנים הדברים, ניתן להוסיף ולומר: הכותרת לשתי המצוות הנ"ל, ביכורים ווידוי מעשרות, היא - "וְהִיָּה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וַיְרַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָּ בָּהּ" (כו, א). נראה שכאן מתואר קיום התנאי בדברי יעקב - "וּשְׁמַרְנֵי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה... וְשָׁבֹתִי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי". ביחס לעם ישראל, זהו תיאור של הובלתם במדבר תוך דאגה לכל צרכיהם - לחם מן השמים לאכול, ושמלה שלא בלתה ללבוש. סופו של תהליך זה, אשר החל ביציאה הפלאית ממצרים, הוא בכניסה לארץ ישראל - השיבה בשלום אל בית אבא (תוספת זו מפי ר' בן ציון סופר הי"ו).

נמצינו למדים, שהרקע לשתי המצוות המופיעות בפרשתנו נעוץ באותו נדר שנדר יעקב בבית א-ל. מעתה מובן מדוע דוקא יעקב הוא שראוי להיזכר במקרא הביכורים, כסגירת מעגל שהתחיל בנדרו של יעקב ומסתיים בהבאת הביכורים והפרשת המעשרות בארץ ישראל השלימה. כמו כן מובן למה דוקא שתי מצוות אלו נזכרו בפרשה כמצוות המקומות אחר הכניסה לארץ, אע"פ שיש מצוות נוספות התלויות בארץ.

מעתה, הפסוק 'ארמי אובד אבי' יתבאר כך: הפסוק בא לתאר את התלאות שעברו על יעקב מאז שנדר את נדרו ועד שזכינו להתממשותו (יעקב אמנם זכה בעצמו לשוב לבית אביו, אך גם שם לא ישב לבטח. רק זרעו זכה לקיום המלא של הדברים). אחר נדרו של יעקב ביקש לבן הארמי לאבדו, וגם אחר שחזר לא"י, נאלץ שוב לרדת למצרים, שם השתעבדו בניו שנים רבות. רק אחר שיצאו ממצרים, נכנסו לא"י, וזכו לאכול מפירותיה - אז התממש במלואו התנאי של יעקב, וממילא מחויבים בניו לקיים גם הם את הבטחתו - לבנות בית לה' ולעשר את תבואתם.

מזל טוב //

- לנשיא הישיבה
- הרב מרדכי גרינברג
- לרגל נישואי הנכדה
- ליהונתן מדמון
- לרגל נישואיו
- לשלמה ליפמן
- לרגל אירוסיו

רש"י: "היא היתה לפניו בשעת השעבוד לזכור צרתן של ישראל, שהיו משועבדים במעשה לבנים". ונגלה להעלותם מעמק בור ודוה⁶ (ה' נגלה לישראל במצרים כדי להעלותם מעומק הגלות). כל זה "כי עם ה' חסדו והרבה עמו פדות" (תהלים קל, ז).

גלות בבבל - גלו לבבל - שכינה עמה, שנאמר: 'למענכם שלחתי בבלה'. הפסוק המלא הוא: "פה אמר ה' גאלכם קדוש ישראל למענכם שלחתי בבלה והורדתי (אתכם) בריחים (במשוטים) / באוניות הנעות ע"י הרוח) כלם וכסדים (הוליכו אתכם) באניות רתם" (ישעיהו מג, ד). דברי הגמ' והמשורר מתבארים ע"פ הגירסה בירושלמי ובמדרשים "למענכם שלחתי בבלה", ובמנחת שית כתב שזה על דרך דרש⁷.

מה יקר חסדו של ה' - בצלו לגוננימו (להגן עליהם). כמו שכתוב "מה יקר חסדו אלהים ויבני אדם בצל כנפיה יחסינו". תהלים לו, ח. בגלות בבלה שלח (כאילו גם הוא שולח) למעננימו (למענם), להוריד בריחים (לרדת באוניות) נמנה בינימו (נמנה עם ישראל כאחד מהם). ויתנם לרחמים לפני שובימו⁹ (לפני שוביהם), כי לא יטש ה' את עמו, בעבור הגדול שמו¹⁰ (בעבור שמו הגדול).

גלות מדי: גלו לעילם - שכינה עמה שנאמר: ושמתי כסאי בעילם [והאבדתי משם מלך ושרים נאם ה'] (ירמיהו מט, לח). וגירסת הירושלמי (תענית פ"א ה"א): גלו למדי... ושמתי כסאי בעילם ואין עילם אלא מדי כמה דאת אמר 'ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה' (דניאל ח, ב).

בעילם ה' שות (שם) את כסאו כדי להציל ידידיו (ישראל), ולהאביד משם מעוני (מעוזי) מורדיו, מעבר בשלח¹² (מלעבור בחרב) פדה את עבדיו (ישראל), קרן לעמו ירים תהלה לכל חסידיו (ע"פ תהלים קמח, ד), כי אם ה' הוגה ציער, מלשון יגון), בסוף - ורחם (פרחמי ו) כרב חסדיו¹³.

⁶ "דות" הוא כעין בור אלא שבור הוא בחפירה "דות" הוא בבנין (ב"ב סד ע"א).

⁷ וכך ביאר גם את דברי הפיוט הנאמר בהושענות "כהושעת קהלות בבלה שלחת - רחום למענם שולחת". ועל דרך זו מתבאר כל אותו פיוט, וע"ש מה שהאריך בעניין זה.

⁸ התוספת "מו" היא לשון שירה, כמו בשירת הים "תמלאמו", "תורישמו", "תבלעמו" "תביאמו ותטעמו". ויש לציין שגם בתחילת ההלל, במילים "המגביה", "המשפיל" וכו' היא תוספת בלשון שירה, וכאילו כתוב "המגביה", "המשפיל" וכו' (וכן בתהלים קג, ג-ה "עוונכי", "תחלואיכי", "חייכי" וכו').

⁹ ויתנו אותם לרחמים לפני כל שוביהם (תהלים קו, מו).

¹⁰ כי לא יטש ה' את עמו בעבור שמו הגדול... (שמואל א' יב, כב).

¹¹ בגמרות שלפנינו קטע זה הושמט מפני הצנזור, והציטוט כאן הוא ע"פ הגירסה המובאת בהגהות וצינונים על הגמרא הנ"ל.

¹² יחשף נפשו מני שחת וחיטו מעבר בשלח (איוב לג, יח).

¹³ כי לא ינח לעולמם אדני: כי אם הוגה ורחם כרב חסדיו (איכה ג, לא-לב). ויש שגורסים כן. ולגירסה בסוגריים שילב לשון הפס' "חסדי ה' אזכיר... כרחמי וכו' חסדיו".

בפרשת השבוע אנו קוראים את הקללות שנאמרו ע"י משה. הפעם יש לנו הזדמנות להכיר שיר מיוחד ופחות מוכר, בו מזכיר לנו המשורר שעמנו-אל ובכל צרותינו לו צר והוא תמיד שומר עלינו, וע"י שנזכר זאת ה' יגאלנו, וכמו שכתוב בהפטרה: לא ישמע עוד חמס בארצך שד ושבר בגבולך וקראת ישועה חומתיך ושעריך תהלה (ישעיהו ס, יח) וכתב בעל הטורים: "וקראת. ד' במסורת: 'וקראת שמו ישמעאל' (בראשית טז, יא). 'וקראת אתכם הרעה' (דברים לא, כט). 'וקראת שמו עמנואל' (ישעיהו ז, יד). 'וקראת ישועה חומותיך'. שעל ידי קריאת ישמעאל קראת הרעה, אבל על ידי קריאת עמנו-אל - וקראת ישועה חומותיך".

השיר התחבר ע"י ר' שמעון בר יצחק המכונה "ר' שמעון הגדול ממגנצא"¹, ונאמר עליו "שהיה מלומד בנסים" (מחזור ויטרי). בסידורי אשכנז שיר זה הוא הפותח את סדר השירים בסעודה שנייה של שבת.

השיר מבוסס על דברי הגמ' במסכת מגילה (כט ע"א): "תניא, רשב"י אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו - שכינה עמהן...". בגמ', ובעקבותיה בשיר, מפורטות הגלויות השונות. נביא לפני כל בית את הציטוט המתאים מהגמרא:

ברכה לה' הפודה אותנו מצרותינו: ברוך ה' יום יום, כיון שיעמס לנו² (יטעין אותנו) בישע ופדיום (פדיון), ובשמו נגיל כל היום³, ובישועתו נרים ראש עליון (ע"י ישועתו נוכל להרים ראשנו למעלה-), כי הוא מעוז לדל ומחסה לאביון⁴.

גלות מצרים: גלו למצרים - שכינה עמה, שנאמר: הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים וגו' (שמואל א' ב, כז).

שכטי יה' לישראל עדות (ע"פ תהלים קכב, ד), בצרתם, לו (לה) צר⁵ - בסבלות מצרים ובעבודות שעבדום, בלבנת הספיר הראם עז ידידות (חוזק חיבתו אליהם כמ"ש: "ויראו את אלהי ישראל ותחת נגלו כמעשה לבנת הספיר...") (שמות כד, י), וכתב

¹ ר' שמעון היה מחכמי לות"ר (חבל ארץ במערב גרמניה), וחבריו של רבינו גרשום מאור הגולה. היה מגדולי אשכנז ומגדולי פייטניה ופיוטיו הושפעו הרבה מהגזירות שהיו בימיו. חיבר את ספר 'עדינות', ואמר בקבלה שמקורו בא מאנשי כנסת הגדולה מעזרא הסופר, והוא כלו קדש פלאי פלאות, ונמצא אתנו קצתו ולא כולו, כי שמעתי שגנבוהו הגוים" (פירוש 'דן ידין' לר' שמשון מאוסטרופולי על ספר 'קרניים').

² ברוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה (תהלים סח, כ).

³ בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירומו (תהלים פט, יז).

⁴ כי היית מעוז לדל, מעוז לאביון בצר לו - מחסה מזרם, צל מחרב... (ישעיהו כה, ד).

⁵ חסדי ה' אכיר תהלת ה' כעל כל אשר גמלנו ה' ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם פרחמי וכרב חסדיו (ע"י לקמו). ויאמר אף עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע: בכל צרתם (לא) לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאים כל ימי עולם (ישעיהו סג, ט-ט).

קושיות והערות בבבא בתרא (ג ע"א-ע"ב) // המערכת

- א. הגמ' (ג ע"א) אומרת שגויל הוא אבנים שאינן מסותתות. והקשה רבה בריה דרבא לרב אשי, מדוע לא נאמר שגויל הוא שני חצאי גזית המחוברים יחד עם טיט ביניהם, בדומה לכפיסים ביחס ללבינים. והשיב רב אשי, ש'גמרא גמירי לה'. וקשה, הרי משמעות המילה 'גויל' היא דבר שאינו מעובד או מתוקן, בדומה לגויל של ס"ת (כמ"ש תוס' לקמן יד ע"א ד"ה בגויל), וא"כ ברור שפירושו אבנים לא-מסותתות!
- ב. קושיא דומה יש להקשות על ה'איכא דאמרי'. לפיו קושיית רבה לרב אשי הייתה - מניין שכפיסין הם שני חצאי לבינה המחוברים בטיט, הרי יתכן שהם לבנים שאינן משוייפות. והנה, בתוס' לעיל (ב ע"א ד"ה כפיסין) הקשו, שבפס' נאמר 'וכפיס מעץ יעננה', הרי שכפיסין הם עצים ולא אבנים. ע"ש. ותירצו רבים מהאחרונים, ש'כפיס' הוא שם כולל לכל חלק מדבר שלם, הן בעצים והן באבנים. אך לפ"ז, לא מובנת קושיית הגמ' כאן - הרי מכח משמעות המילה 'כפיסין' מוכרחים לפרשה כשני חצאי לבינים, ומה ההו"א לומר אחרת?
- ג. בהמשך, הגמ' מקשה כיצד אמה טרקסין במקדש ראשון עמדה בגובה 30 אמות ורוחב 6 טפחים, הרי לפי דין המשנה לכל ד' אמות גובה צריך 5 טפחים רוחב! ומתרצת הגמ': "כיון דאיכא טפח יתירא - קאי". ולא מובן כלל איך יתכן שטפח נוסף נותן יציבות לכותל עד כדי כך שאפשר להגביהו כעת 7.5 מגובהו לפני תוספת הטפח!? בפרט קשה, שהרי יכלה הגמ' לתרץ ש'אגב תקרה ומעזיבה קאי', כמ"ש התוס' (ד"ה שאני).
- ד. עוד קשה, שלכאורה אפשר היה לדחות את קושיית הגמ' מעיקרה (וכך גם את הקושיא הבאה), שהסיבה שבגזית דמתני' העובי הוא 5 טפחים, אינה מפני שבפחות מכך לא היה הכותל יציב דיו, אלא מפני שזה היה עובי אבני הגזית הנהוג בזמן המשנה, ולכן במקום שנהגו בגזית עליהם לבנות באבנים כאלו!

בתורה נאמר שצריך לקחת פרה אדומה, אך ישנן תימוכין לכך שאדום בשפת המקרא איננו אדום 'עגבניה' אלא אדום 'בורדו'. עשו אומר ליעקב 'הליעטני נא מן האדום האדום הזה', ואמרו חז"ל שהוא נתן לו תבשיל עדשים, שהם לא בצבע אדום אלא נוטה לחום. כמו כן נאמר בזכריה 'איש רוכב על סוס אדום', ובגמרא בברכות (נו ע"א) נאמר 'הרואה סוס לבן בחלום... אדום...', וכן בבכורות (ו ע"א. וברש"י ד"ה חמור) מבואר שסוס אדום הוא. וכיון שלמיטב ידיעתנו אין סוס אדום, אם כן מסתבר שמדובר על סוס חום בצבע חזק הדומה לאדום.¹ וכך הפרות ה'אדומות' המצויות כיום במדינת טקסס כולן בצבע חום חזק, וכך הפרות הגדלות כיום ברמת הגולן, ומיועדות ע"י הרב עזריה אריאל לטהרת הפרה, בצבע חום שכזה.

מתוך כך העלה הרב **יהודה ליכטער**² טענה מעניינת בהלכות נידה. בשו"ת **שאלת יעב"ץ** (סימן מד) דן לראשונה במראה בצבע חום, וכותב להקל בו כי 'אין לו נטייה לאדמומית'. אך הרב ליכטער טוען שהקדמונים כללו בתוך המושג אדום גם את הצבע החום. לדבריו, אצל חז"ל והראשונים האדום כלל את החום, ובין היתר התבסס על דין פרה אדומה שלדבריו 'לא מצינו מעולם פרה אדומה ממש, אלא רק פרות חומות'. כמו כן, **הרס"ג** מדבר על לולב אדום, ובוודאי שלא מצינו לולב אדום, ואם כן על כרחך שאדום כולל גם חום. ממילא, אם דם אדום מטמא, אז גם צבע חום מטמא, ושלא כדברי היעב"ץ והנמשכים אחריו.³

¹ יש להוכיח כן גם מדברי הגמ' בסוכה (לד ע"א): "ערבה קנה שלה אדום... צפצפה קנה שלה לבן". וכידוע קנה הערבה אינו אדום ממש אלא חום נוטה לאדום. ועיין עוד ע"ז (כד ע"א), שצורך פרה אדומה היו מעבירים 'כוס אדום' לפני פרה בשעה שעולה עליה זכר כדי שהולד יצא אדום. ומסתבר שאין הכוונה לאדום ממש, דא"כ כוס יין מיבעי ליה למימר. אלא הכוונה לכוס העשויה מחומר בצבע חום בורדו [ב.ס].

² חבר הבד"ץ בעיר מונסי שבניו יורק. דבריו נדפסו בספר הזכרון עטרת שלמה לזכר הגרש"ז, והובאו בספר 'קרן זוית' של פרופ' **נדב שניב**. שנרב מבאר טעם הדבר, שאין דבר כזה צבע חום כלל. לדבריו 'שום צירוף של צבעים לא יוצר את הצבע החום באופן אובייקטיבי. כדי שמוחנו ועינינו יזהו אתם כחום יש חשיבות קריטית לאפקט שנוצר על ידי הרקע'!

³ ליישב דברי היעב"ץ אולי צ"ל, שהדם שמתמא בנידה הוא דם שרגיל לבוא בשעת הווסת. דם טהור הוא דם שאינו חלק מהווסת, מ'עת נדתה', ודם טמא הוא חלק מהווסת. ממילא אם דם חום הוא חריג ושוטה, ואינו חלק מהדמים המצויים, גם אם טרמינולוגית ועובדתית החום כלול באדום, אינו מוכרח שייטמא. הרי היעב"ץ לא מדבר על חום מהסוג שאנו מכשירים בו כיום פרה אדומה, שהוא חום חזק הנוטה לאדום, אלא על חום כמראה הקפה, שאין בו נטייה לאדמומית. כלומר, היעב"ץ לא מסתמך רק על כך שחום אינו כלול באדום, אלא על כך שבחום אין נטייה לאדמומית, וממילא הוא שונה מהדם 'הקלאסי'. לכן אף אם אין דבר כזה צבע חום בפנ"ע, ייתכן שחום שאין בו נטייה לאדמומית אינו בכלל הדם הנאסר, כי הוא חריג ושוטה מהדמים המצויים, ולכן היעב"ץ מטהר אותו. וצ"ע.

מונחים בתנ"ך // אביעד וינברג ואיתן שיר

תשובות לשאלות מהשבוע שעבר, על פרשת כי-תצא:

- א. **"אשה יפת מראה"** נאמר על שרה אמנו, ועל תמר בתו של דוד. **"יפת תאר"** נאמר על אסתר ועל אביגיל, והוזכר גם ברחל - על רחל נאמר **"יפת תאר ויפת מראה"**. **"טובת מראה"** נאמר על רבקה ועל ושת, והוזכר גם בבת שבע ובאסתר - על בת שבע נאמר **"טובת מראה מאד"**, ועל אסתר נאמר **"יפת תאר וטובת מראה"**.
- ב. על סקילתם של שני אנשים מסופר בתורה - המקושש והמקלל. במקושש - **"וירגמו אותו באבנים וימת"**. במקלל - **"וירגמו אותו אבן"**. שניים נוספים שמסופר שנירגמו בתנ"ך: עכן - **"וירגמו אותו כל ישראל אבן"** רחבעם - **"וירגמו כל ישראל בו אבן"**. יעל - תקעה בסיסרא - **"ותתקע את היתד"**. דלילה - עם שמשון בפעם השלישית שניסתה את כחו כתוב **"ותתקע ביתד ותאמר אליו פלישתים עליך שמשון"**.
- ד. לפני שאליהו עולה בסערה השמימה, הוא שואל את אלישע מה בקשתו האחרונה **"בטרם אלקח מעמך"**, ואלישע מבקש: **"ויהי נא פי שניים ברוחך אלי"**. אליהו עונה לו **"הקשת לשאול, אם תראה אותי לקח מאתך יהי לך כן, ואם אין לא יהיה"**. אלישע אכן זכה להבטחה זו, וחלוקים הפרשנים כיצד. מוזמנים לעיין...
- ה. **"המורים"** היו הקשתים, שנאמר **"אנשים בקשת"**. הפעם הראשונה שמוזכרים **"המורים"** היא כאשר פלשתים תקפו את שאול, ומיד לאחר מכן שאול הרג את עצמו (ו"א שהגר העמלקי הרג אותו). הפעם השנייה היא כאשר דוד מבקש מיואב להביא את אוריה החיתי אל מול פני המלחמה בשביל שיהרג, שם נאמר **"ויריאו המור(א)ים"**.

שאלות נוספות לפרשת כי-תבוא:

- א. נאמר בקללות **"ובשדפון ובירקון"**. מי דיבר על שדפון וירקון, ובאותו פסוק אמר **"יצר לו אויבו בארץ שעריו"**?
- ב. לקראת סוף הפרשה נאמר **"ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה"**. איזה נביא אמר גם הוא בפסוק אחד את שלושת האיברים הללו, תוך שהוא מתאר מה ייעשה לאיברים אלו, ומהו אותו הפסוק?
- ג. נאמר בסוף הפרשה **"לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם"**. על מי מסופר שהלך ארבעים יום וארבעים לילה בלי לאכול ולשתות, ומי האדם שאמר על עצמו שלא אכל ולא שתה ארבעים יום וארבעים לילה?

”...לפחות תקדים המחשבה של תשובה, הרהורי תשובה עמוקים לפני כל יצירה –
 או תצא היצירה במהרה, רוח ה' תחול עליה, ונשמת הגוי כולו תגובל בה...”
 (ראי"ה קוק, אורות, אורות התחיה, לו)

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה / יעקב אליאס

שוב נשוב אליך אלוקים,
 כי ימינך פשוטה לקבל שבים,
 השבים אליך מן המרחקים,
 כי אותך אנו רוצים ואוהבים.

עבירות קלות וחמורות נתקן,
 כי את תשובתנו אתה רוצה.
 לא נכנע למלך כסיל וזקן,
 גם אם יהיה נדחך בקצה.

ריבונו של עולם,
 מתי ידעו כולם את קונם,
 וישובו אליך ישראל כולם,
 ויפרשו מהעבירות בקונם.

יושב בשמי מרומים,
 ומחכה לפתח בגודל כמחט.
 הביטה בבניך החכמים,
 כי במהרה יצאו משחת.

תשובה תְּעֶשֶׂה במהרה,
 "ולא בכסף תיגאלו".
 וישוב כל הנכשל בעבירה,
 אמן, במהרה בימינו.

שובה ישראל עד ה',
 וכך תנקה אשמת האשם.
 כל זמן שהוא נושם,
 בספר החיים יכול להירשם.

ואז רחם עלינו,
 ונראה בישועתך.
 הושיענו במהרה בימינו,
 ונראה את משפטי צדקך.

בין כך ובין כך,
 קרואים ישראל בנים.
 כאשר ליבנו ועינינו נפקח,
 חטאינו כצמר יהיו לבנים.

התשובה משמעה שינוי המסלול,
 לתקן חטא וכל תעלול,
 להשיב משקה עכור לצלול,
 זו מהותו של חודש אלול.

יום הגחירות כנגד יום השופרות

ולפעמים

אלו ימים שלא נעמרים

מצד אחד - אותנו מנסים לשכנע

ומן הצד השני - אנו מנסים להתרכז עם ה"בעל תוקע"

באחד אנחנו מתוחים

ואילו בשני נרגשים ושמחים

למרות שאותו האחד הוא ודאי פעול יותר

וזוקא השני - איננו יודעים היאך ייגמר

האחד - משפיע עלינו לשנים הקרובות

והשני - הוא ייקבע אם נישאר פה אותן לראות

וצריך כל אחד לעשות עם עצמו

חשבון נפש היאך בגד בעמו

הרי יכול היה לכוון יותר בתפילות

או אולי (בדיעבד) לתמוך במפלגה אחרת בגחירות

אבל בתפילה הוא כלל לא היה מרוכז

וביום הגחירות הוא שם את עצמו במרכז

ואפילו לתלמידי חכמים עצומים כאגא כהן ברדלא

יום הדין הוא יום נורא

וגם לפוליטיקאים הדגולים ביותר שלא ננקוב בשמם

יום הגחירות מפחיד יותר במיוחד? בשבילם

וא"כ אותו יום שופרות הוא מרליט ומרעיד

וכן אותו יום בחירות את כולנו מפחיד

אבל באותו יום שופרות כל אחד נידון לעצמו

לעומת יום הגחירות שכל אחד צריך זוקא את חבירו

אבל האירוניה הגדולה שאותי מפחידה

היא איך באותו יום של חיל ורעדה

כולנו שמחים ואחד את השני מברכים

אבל ביום הגחירות - רבים ומתווכחים

ומעצם המציאות עולה השאלה - איך מתנהגים?

מה נעשה שהם יוצאים כל כך קרובים?

